

**Opfølgning på årlig status fra videnskabsministeren til Udvalget for Videnskab og Teknologi vedrørende implementering af regeringens handlingsplan for terrorbekæmpelse - status for den tekniske håndtering af indgreb i form af teleobservation
2008**

I forbindelse med folketingsbehandlingen af lov nr. 545 af 8. juni 2006 om ændring af lov om konkurrence- og forbrugerforhold på telemarkedet, lov om radiofrekvenser og lov om radio- og teleterminaludstyr og elektromagnetiske forhold (opfølgning på regeringens handlingsplan for terrorbekæmpelse) har videnskabsministeren lovet at give Udvalget for Videnskab og Teknologi en årlig status vedrørende centrale problemstillinger under Videnskabsministeriets ansvarsområde i relation til loven. Kravene til indretning af udstyr og systemer i forhold til aflytning med videre trådte endeligt i kraft 1. januar 2008.

Videnskabsministeren oversendte den 12. juni 2008 en årlig status til Udvalget for Videnskab og Teknologi. Det fremgik af denne status, at Rigspolitiet i forhold til anvendelsen af teleobservation havde oplyst, at det var politiets vurdering, at ”særligt de store teleoperatører arbejdede med at tilvejebringe de nødvendige tekniske løsninger”, og at ”der er en løbende dialog mellem politiet og telebranchen om den tekniske gennemførelse af antiterrorlovgivningen i relation til indgreb i meddelelseshemmeligheden, herunder spørgsmålet om den tekniske håndtering af indgreb i form af teleobservation.”

Idet det således blev fremhævet, at der var tale om en igangværende proces, forpligtede videnskabsministeren sig til inden udgangen af 2008 at vende tilbage med en status for den tekniske håndtering af indgreb i form af teleobservation.

Formålet med denne afrapportering er således at give udvalget en opfølgende orientering om myndighedernes praktiske erfaringer med implementeringen af regeringens handlingsplan for terrorbekæmpelse for så vidt angår teleobservation.

Videnskabsministeriets implementering af regeringens handlingsplan - indgreb i form af teleobservation

Ved lov om ændring af lov om konkurrence- og forbrugerforhold på telemarkedet med videre, jf. lov nr. 545 af 8. juni 2006 (L 219), blev § 15 i teleloven ændret. I forhold til teleobservation følger ændringen af § 15, stk. 1, nr. 2 (tidligere § 15, stk. 1, nr. 1), der har følgende ordlyd:

- *”Udbydere af elektroniske kommunikationsnet eller -tjenester til slutbrugere forpligtes til uden udgift for staten, herunder for politiet, at sikre, at det tekniske udstyr og de tekniske systemer, der anvendes, er indrettet således, at politiet kan få adgang til at foretage indgreb i meddelelseshemmeligheden i form af aflytning, fremadrettet teleoplysning, udvidet teleoplysning og teleobservation.”*

8. december 2008

**Ministeriet for Videnskab
Teknologi og Udvikling**

Bredgade 43
1260 København K
Telefon 3392 9700
Telefax 3332 3501
E-post vt@vtu.dk
Netsted www.vtu.dk
CVR-nr. 1680 5408

Side 1/6

Sagsnr. 08-046962
Doknr. 769798

Lovændringen trådte i kraft den 1. juli 2006. Kravet om udbyders pligt til at indrette systemerne med henblik på at gøre indgreb i meddelelseshemmeligheden muligt trådte i kraft den 1. juli 2007. Dog skulle kravene for så vidt angår teknisk udstyr og tekniske systemer, der var sat i drift inden 1. juli 2006, senest være opfyldt den 1. januar 2008.

Hensigten med ændringerne var at sikre, at udbydere af elektroniske kommunikationsnet eller -tjenester forpligtes til at indrette deres systemer således, at indgreb i meddelelseshemmeligheden er muligt uanset hvilken teknologi, der anvendes til fremføring af kommunikationen.

Regler om teleobservation er på Justitsministeriets område gennemført ved lov nr. 542 af 8. juni 2006 (L 217).

Teleobservation

Ved teleobservation forstås, at politiet via masteoplysninger kan stedfæste, hvor en tændt mobiltelefon befinder sig. Teleobservation, der omfatter alle master, en given mobiltelefon anvender, er kun teknisk mulig, hvis der er en eller anden form for radiomæssig kommunikation mellem mobiltelefonen og mobiltelefonsystemet. Ved radiomæssig kommunikation forstås, at der enten tales i mobiltelefonen, sendes/modtages en SMS og lignende, eller at mobiltelefonen blot tændes/slukkes eller aktiveres ved grænsefladen mellem to trafikområder. Stedfæstelse af en mobiltelefon kræver således, at telefonen deltager i én af ovenstående kommunikationsformer.

Såfremt der ikke er radiomæssig kommunikation mellem mobiltelefonen og mobiltelefonsystemet, er det muligt ved hjælp af provokerede opkald, SMS eller lignende at bringe en tændt mobiltelefon i radiomæssig kommunikation.

Teleobservation er beskrevet i anbefaling 30 i ”Regeringens handlingsplan for terrorbekæmpelse”:

”Arbejdsgruppen anbefaler, at udbydere af elektroniske kommunikationsnet og -tjenester forpligtes til fremadrettet (løbende) at udlevere oplysninger til politiet om, hvilke mobiltelefonmaster en tændt mobiltelefon er i forbindelse med. Udbydere af elektroniske kommunikationsnet og -tjenester bør være forpligtet til at indrette deres tekniske systemer således, at de i retsplejelovens kapitel 71 nævnte indgreb er mulige.”

Det fremgår ligeledes af ”Regeringens handlingsplan for terrorbekæmpelse”, at der senest den 1. juli 2006 skulle foreligge en teknisk udredning vedrørende blandt andet handlingsplanens anbefaling 30 om teleobservation.

Området for teleobservation blev på den baggrund parallelt med gennemførelsen af lov nr. 545 af 8. juni 2006 drøftet i en teknisk arbejdsgruppe med deltagelse af telebranchen, Justitsministeriet, Rigspolitiet, herunder Politiets Efterretningstjeneste og IT- og Telestyrelsen. Resultatet af arbejdsgruppens udredningsarbejde var en konkretisering af telebranchens opgaver i relation til anbefaling 30, herunder et eventuelt behov for at udvikle nye tekniske løsninger på området.

Den tekniske arbejdsgruppe tog i sit arbejde udgangspunkt i, at der allerede er etableret et velfungerende samarbejde mellem telebranchen og politiet i den såkaldte "politigruppe".

Branchen oplyste i forbindelse med møderne i den tekniske arbejdsgruppe, at oplysningerne til politiet fremtages på baggrund af de såkaldte ETSI Lawful Interception-specifikationer. Disse specifikationer beskriver endvidere, hvorledes samtale og relevante trafikdata overføres fra et teleselskab til en politimyndighed ved en normal aflytning.

Det følger af den tekniske afrapportering, at:

"Formålet med Lawful Interception specifikationerne er at kunne foretage en egentlig aflytning, dvs. at indholdet af kommunikationen også vil blive overført til politimyndighederne. Det betyder, at når Lawful Interception specifikationerne tænkes benyttet ved teleobservationer, skal mobiloperatøren filtrere den opsamlede datamængde, således at dele af de tilknyttede trafikdata (teleoplysninger) - kommunikationsindholdet - filtreres fra, og politiet alene modtager de relevante celleoplysninger/lokaliseringsdata. Registreringen vil blive opdateret, hvis der sker ændring i positionen eller lignende, så længe kommunikationen varer. For eksempel vil det blive registreret, hvis der skiftes fra én masteposition til en anden, eller hvis telefonen slukkes.

Ministeriet for Videnskab
Teknologi og Udvikling

Side 3/3

Den tekniske arbejdsgruppe i ETSI, der har udarbejdet de pågældende Lawful Interception specifikationer, har defineret et sæt af relevante trafikdata, der skal overføres ved en aflytning for de forskellige teleteknologier. For GSM har de vurderet, at afstandsoplysninger ikke kunne være relevante. Derfor rummer Lawful Interception specifikationerne ikke nogen angivelse af, hvorledes eventuelle afstandsoplysninger fra en teleobservation kan blive overført til politimyndigheden.

Som supplement til at benytte Lawful Interception specifikationerne ved en teleobservation kan mobiloperatøren imidlertid benytte den til brug for drift og vedligeholdelse af nettet standardiserede sporingsfunktion¹ til at registrere en mobiltelefons afstand fra den mast, som mobiltelefonen kommunikerer med ved at de såkaldte "Timing Advance" værdier opsamles og gemmes."

Praktiske erfaringer med implementeringen

Justitsministeriet har til brug for denne afrapportering oplyst følgende om politiets erfaringer med den tekniske implementering:

"I forlængelse af videnskabsministerens afrapportering af 13. juni 2008 til Folketingets Udvalg for Videnskab og Teknologi har IT- og Telestyrelsen anmodet Justitsministeriet om et bidrag til brug for videnskabsministerens opfølgning over for udvalget vedrørende status for den tekniske håndtering af indgreb i form af teleobservation.

¹Som beskrevet i specifikationen "Subscriber and Equipment Trace" TS 101 627 fra ETSI.

Justitsministeriet kan i den anledning oplyse, at der ved lov nr. 542 af 8. juni 2006 om ændring af straffeloven, retsplejeloven og forskellige andre love (stærkelse af indsatsen for at bekæmpe terrorisme mv.) blev indsat nye bestemmelser i retsplejelovens § 791 a, stk. 5 og 6.

Efter retsplejelovens § 791 a, stk. 5, kan politiet fra udbydere af telenet eller tele-tjenester indhente oplysninger vedrørende lokaliseringen af en mobiltelefon, der antages at benyttes af en mistænkt (teleobservation), hvis indgrebet må antages at være af væsentlig betydning for efterforskningen, og efterforskningen vedrører en lovovertrædelse, der kan medføre fængsel i 1 år og 6 måneder eller derover.

I medfør af retsplejelovens § 791 a, stk. 6, påhviler det udbydere af telenet eller tele-tjenester at bistå politiet ved gennemførelse af teleobservation, herunder ved at give de i stk. 5 nævnte oplysninger.

Bestemmelserne om teleobservation trådte i kraft den 1. januar 2008.

Rigspolitiet har kendskab til, at der siden reglerens ikrafttræden den 1. januar 2008 er afsagt kendelser om teleobservation i medfør af retsplejelovens § 791 a, stk. 5. Teleobservation håndteres i dag direkte mellem teleudbyderen og den politikreds eller afdeling i Rigspolitiet, der rekvirerer indgrebet.

Rigspolitiet har oplyst over for Justitsministeriet, at Rigspolitiet i samarbejde med de berørte teleudbydere i øjeblikket gennemfører afklaring af relevante spørgsmål i relation til etablering af en central it-understøttelse af teleobservation.”

Tilsyn

IT- og Telestyrelsen fører tilsyn med overholdelse af telelovens § 15, stk. 1. IT- og Telestyrelsen kan udstede påbud, såfremt udbydere ikke opfylder forpligtelsen samt udstede tvangsbøder med henblik på at gennemtvinge en efterkommelse af reglerne.

På denne baggrund har IT- og Telestyrelsen i løbet af 2008 rettet henvendelse til samtlige udbydere af mobiltelefoni med henblik på en bekræftelse af, at forpligtelsen vedrørende teleobservation er opfyldt.

Fire af mobiloperatørerne opererer i eget net, mens størstedelen af den resterende del af mobiloperatørerne via lejeaftale benytter mobilnettet hos de fire udbydere med eget net.

Samtlige mobiludbydere, som IT- og Telestyrelsen har rettet henvendelse til, har bekræftet at opfylde forpligtelserne vedrørende teleobservation - enten via eget net eller via aftale med en mobiloperatør med eget net.

Det er endvidere blevet oplyst, at der pågår løbende drøftelser med politiet om selve den praktiske håndtering af teleobservation.

IT- og Telestyrelsen har informeret Justitsministeriet om mobiludbydernes tilbagemeldinger. IT- og Telestyrelsen har generelt opfordret Rigspolitiet til at rette

henvendelse til styrelsen, såfremt der måtte opstå problemer i forbindelse med blandt andet teleobservation.

Konklusion

Der findes flere tekniske muligheder for teleobservation. Der er dog ikke fastsat bestemte tekniske krav til, hvordan branchen skal opfylde forpligtelsen om teleobservation. Det skyldes dels hensynet til den teknologiske udvikling, der blandt andet vil indebære et behov for jævnlige opdateringer, dels hensynet til, at udbydernes net er indrettet forskelligt med varierede muligheder for teleobservation.

Det kan lægges til grund, at der er etableret et velfungerende samarbejde mellem telebranchen og politiet i den såkaldte "politigruppe". Som nævnt ovenfor er der en løbende dialog mellem politiet og telebranchen om den tekniske gennemførelse af antiterrorlovgivningen i relation til indgreb i meddelelshemmeligheden, herunder spørgsmålet om den tekniske håndtering af indgreb i form af teleobservation.

Der er endvidere oprettet et mødeforum mellem Justitsministeriet, Politiets Efterretningstjeneste, Rigspolitiet og IT- og Telestyrelsen blandt andet med henblik på løbende opfølgning og dialog i forhold til implementeringen af regeringens handlingsplan for terrorbekæmpelse, herunder i forhold til konkret konstaterede problemer på området. IT- og Telestyrelsen følger som led i sin tilsynsforpligtelse løbende op på, om forpligtelsen er opfyldt og implementeret korrekt.

Videnskabsministeren vil som lovet følge op på centrale problemstillinger under videnskabsministerens område de første år efter ikrafttrædelse af lov nr. 545 af 8. juni 2008, og vil således i sommeren 2009 vende tilbage med den anden årlige status.

Videnskabsministeren har som bekendt endvidere forpligtet sig til at udarbejde en orientering om erfaringerne med loven tre år efter lovens gennemførelse, det vil sige i Folketingsåret 2009/2010 (sommeren).